

Тетяна ПРИБОРА,

orcid.org/0000-0002-3508-3382

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри дошкільної та початкової освіти

Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка

(Кропивницький, Україна) *pryborat@gmail.com*

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті висвітлено результати аналізу педагогічного досвіду розвитку емоційного інтелекту студентів першого курсу першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальностей 013 Початкова освіта і 012 Дошкільна освіта Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Досліджено формування емоційного інтелекту і емоційної компетентності на першому (бакалаврському) рівні під час вивчення дисциплін «Вступ до спеціальності», «Історія педагогіки (загальної та дошкільної), «Педагогіка дошкільна», «Педагогічна творчість», «Теорія та методика співпраці з родинами», «Основи педагогіки та дидактика», «Теорія та методика виховання», «Основи педагогічної майстерності», «Педагогічні технології в початковій школі» та на другому (магістерському) рівні – «Розвиток емоційного інтелекту дітей дошкільного віку», «Педагогіка партнерства», «Імідж сучасного педагога» та гурткової роботи. Зміст вищезазначених дисципліни побічно спрямовується на формування умінь емоційно-психологічного регулювання, перцептивних умінь, експресивних умінь, емпатійних умінь.

Аналіз педагогічного досвіду дозволив встановити, що у Центральноукраїнському державному університеті імені Володимира Винниченка під час підготовки педагогів спеціальностей 012 Дошкільна освіта та 013 Початкова освіта процес розвитку емоційного інтелекту не лінійний, а концентричний, що відображає логіка побудови фахових дисциплін у навчальному плані. При формуванні емоційної компетентності робиться основний акцент на напрацюванні досвіду, що відображається у змісті та методах роботи з здобувачами із зазначених дисциплін.

Встановлено, що існує взаємозв'язок між проблемно-орієнтованими і активними педагогічними методами навчання та розвитком емоційного інтелекту студентів даних спеціальностей.

Ключові слова: заклад вищої освіти, здобувач, емоційний інтелект, емоційна компетентність, Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка.

Tetiana PRYBORA,

orcid.org/0000-0002-3508-3382

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor;

Associate Professor at the Department in Preschool and Primary School Education

Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University

(Kropyvnyts'ky, Ukraine) *pryborat@gmail.com*

FORMING EMOTIONAL INTELLIGENCE OF THE FUTURE SPECIALIST IN HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENT

The article presents the analysis of pedagogical experience in forming emotional intelligence in first year students of the BA and MA level majoring in pre-school education and primary school education in Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University. The novelty of the article is the summing up of the practical pedagogical experience in developing students' emotional intelligence by means of the professional training courses for specialties 012 Preschool education and 013 Primary school education.

It is stated that issues of emotional intelligence and emotional competence as well as certain practices aimed at their forming are included in the content of many professional training courses and student clubs such as "Introduction to the profession", "History of pedagogy (general and pre-school)", "Preschool pedagogy", "Pedagogical creative work", "Theory and practice of cooperation with family", "Fundamentals of pedagogy and didactics", "Theory and methods of education", "Pedagogical technologies at preschool" and "Fundamentals of pedagogical mastery" for the students seeking a Bachelor Degree and "Forming emotional intelligence in preschool children", "Partnership Pedagogy" and "Modern teacher image" for those seeking a Masteral Degree. The content of these courses includes the development of the emotional and psychological regulation skills, perceptive abilities and empathy apart from their primary subject goals.

Based on the analysis of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University teachers professional experience it is concluded that the whole process of the development of emotional intelligence in students of the named specialties

is concentric by nature rather than lineal, which is reflected by the logics of professional course arrangement in the curriculum. As for emotional competence, the main emphasis is made on working out students' practical experience through the content of the discipline and the methods applied.

It has been found out that there is an interconnection between problem oriented and active pedagogical teaching methods and the development of the students' emotional intelligence.

Key words: *higher educational establishment, student, emotional intelligence, emotional competence, Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University.*

Постановка проблеми. Питання підготовки успішних педагогів хвилювало науковців не одне десятиліття. Освітняни шукали шляхи, які допомогли б майбутньому фахівцю швидко реалізуватися, адаптуватися до нових умов та бути конкурентоспроможним на ринку праці. Відповідно на початку ХХІ століття набуває популярності проблема розвитку емоційного інтелекту. Емоційний інтелект (ЕІ) – це здатність людини усвідомлювати власні емоції, керувати ними, посилювати мисленевий процес за допомогою емоцій, а також розпізнавати емоційні стани оточуючих. Відповідно емоційна компетентність – це динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, особистісних якостей, які дозволяють адекватно діяти на основі обробки результатів зовнішньої та внутрішньої емоційної інформації. Педагог з високим рівнем розвитку емоційного інтелекту та емоційної компетентності вміє добре ідентифікувати власні й чужі емоції та почуття, володіє навичками саморегуляції емоційної сфери, може впливати на почуття інших, здатний до емпатії. Перераховані характеристики дозволяють легше корегувати власну поведінку, збільшувати її адаптивність, що сприяє легшому досягненню поставленої мети між час спілкування, встановленню теплих, довірливих, довготривалих взаємин із близькими людьми ([2, с. 92–94].

Аналіз досліджень. Аналіз зарубіжних та вітчизняних наукових джерел виявив такі напрями дослідження проблеми емоційного інтелекту: *поняття, зміст та структуру емоційного інтелекту* висвітлено в роботах І. Андрєєвої, Р. Бар-Он, Х. Вайсбаха, Г. Гарднера, В. Зарицької, Д. Карусо, Н. Ковриги, Д. Люсіна, К.Петридіса, Дж. Майєра, М. Паоло, П. Саловея, А. Фернхема; *поняття та зміст емоційної компетентності* проаналізовано у творах І. Андрєєвої, Є. Лібіної, Д. Равена, І. Юсупова, Г. Юсупової, *формування та розвиток емоційного інтелекту у різних вікових групах* розглянуто в дослідженнях Г. Березюка, Г. Гарскової, М. Манойлової, О. Чебикіна, О. Філатової; *удосконалення емоційного інтелекту в закладах вищої освіти* охарактеризовано у роботах О. Верітової, А. Клименко, Ю. Калюжною,

М. Стасюк, О. Тарасової, Г. Цветкової, Т. Шиян; *вивчення педагогічних можливостей емоційного інтелекту* досліджено у працях Ю. Бреуса, В. Зарицької, О. Милолавської.

У низці досліджень зарубіжних педагогів і психологів (Д. Гоулман, М. Брекетт, Дж. Мейер, П. Селовой, Д. Карузо, Р. Ворнер, М. Зейднер) встановлено, що високий рівень розвитку емоційного інтелекту сприяє успішності в різних сферах людського життя. Так, фахівці з високим рівнем розвитку емоційного інтелекту мають виражені здібностями до розуміння власних емоцій і емоцій інших людей, до управління емоційною сферою, що обумовлює більш високу адаптивність і ефективність в спілкуванні.

Незважаючи на посилення інтересу сучасних зарубіжних і вітчизняних педагогів до даної проблематики, розвиток емоційного інтелекту майбутніх педагогів засобом дисциплін професійної підготовки висвітлено недостатньо, що обумовлює актуальність дослідження.

Метою статті є висвітлення можливостей дисциплін професійної підготовки за спеціальностями 012 Дошкільна освіта та 013 Початкова освіта Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка щодо розвитку емоційного інтелекту майбутніх педагогів.

Виклад основного матеріалу. У Центральноукраїнському державному університеті імені Володимира Винниченка під час підготовки педагогів спеціальностей 012 Дошкільна освіта та 013 Початкова освіта процес розвитку емоційного інтелекту не лінійний, а концентричний, що відображає логіка побудови фахових дисциплін у навчальному плані.

Процес розвитку емоційного інтелекту студентів, як зазначає І. М. Мещерякова, повинен включати три етапи:

I етап – «Пізнання самого себе» – спрямований на усвідомлення своїх емоцій, розвиток умінь довіряти собі, здійснювати самоаналіз та уміння ідентифікувати і висловлювати свої почуття словами і встановлювати зворотний зв'язок, аналіз своїх ціннісних орієнтацій, вдосконалення навичок рефлексії.

II етап – «Управління своїми емоціями і почуттями при взаємодії з іншими людьми» – перед-

бачає розвиток умінь контролювати свої думки і керувати своїми емоціями і поведінкою, управляти своїм станом у важких ситуаціях, розвиток вміння відкрито висловлювати свою думку і почуття, а також уміння ідентифікувати почуття і емоції партнера, формування спостережливості й уважності до співрозмовника.

III етап – «Розвиток уміння розпізнавати емоції інших людей, розуміти почуття співрозмовника» – покликаний забезпечити розвиток прогностичних здібностей, вдосконалення комунікативної культури, розвиток уміння будувати взаємини з оточуючими людьми, розвиток спостережливості; розвиток здатності до розуміння і прогнозування станів, відносин і властивостей людини, розвиток навичок вербалізації результатів відображення спостережуваних станів і відносин (Мещерякова, 2011). Зазначені етапи відображені у змісті дисциплін професійної підготовки студентів першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти.

На першому бакалаврському рівні формуванню емоційного інтелекту і емоційної компетентності приділяється увага під час вивчення дисциплін «Вступ до спеціальності», «Історія педагогіки (загальної та дошкільної), «Педагогіка дошкільна», «Педагогічна творчість», «Теорія та методика співпраці з родинами», «Основи педагогіки та дидактика», «Теорія та методика виховання», «Основи педагогічної майстерності», «Педагогічні технології в початковій школі».

Зміст вищезазначених дисципліни побічно спрямовується на формування умінь емоційно-психологічного регулювання, перцептивних умінь, експресивних умінь, емпатійних умінь.

Уміння емоційно-психологічної регуляції включають уміння розпізнавати власні емоції і емоції інших людей, уміння прогнозувати можливі свої чужі емоційні реакції, стани і стосунки, силу їх прояву, уміння адекватно реагувати на емоційні зміни.

Перцептивні уміння у професійній діяльності полягають у керуванні своїм емоційним сприйняттям правильній оцінці емоційного настрою співрозмовників; розумінні «емоційного підтексту» мімічних рухів, посмішки, жестів, поз партнерів з спілкування.

Експресивні уміння характеризують артистичні якості педагога і полягають у збагаченні словесної інформації жестами і мімікою, здатності відчувати стан партнера, а також організувати контакт з учнями за допомогою невербальних проявів, орієнтуватися в обстановці, здатність до саморегуляції.

Емпатійні уміння полягають у здатності зрозуміти емоції та почуття іншої людини та їхні

мотиви, здатності переживати в собі емоції іншої особи, прагненні допомогти людині використавши всі можливості.

Встановлено, що існує взаємозв'язок між проблемно-орієнтованими і активними педагогічними методами навчання та розвитком емоційного інтелекту студентів даних спеціальностей. Детальніше розглянемо цю особливість при описі можливостей дисциплін фахової підготовки.

Під час вивчення курсу «Вступ до спеціальності» (викладач – доцент Прибора Т. О.) спрямованого на ознайомлення здобувачів з майбутньою професією, формування в студентів мотивації та компетентностей, які сприятимуть успішному здійсненню педагогічної діяльності та професійному розвитку студенти починають ознайомлюватися з правильним використанням вербальних і невербальних засобів спілкування та методами успішного самовиховання педагога, зокрема тайм-менеджментом.

З-поміж інших завдань курсу спрямований на формування умінь рефлексії та однієї з його характеристик – здійснення самооцінки емоційної поведінки.

В цьому допомагає ведення студентами протягом курсу двох видів щоденників емоцій: 1) фіксації емоцій; 2) виміру інтенсивності емоцій.

На основі ведення щоденників, самоспостереження та спроб самоконтролю студенти поступово приходять до висновку про взаємозалежність діяльності і емоцій та досліджують вплив емоційного стану на самооцінку. Анкетування проведено серед студентів першого курсу спеціальності 013 Початкова освіта та 012 Дошкільна освіта дало змогу виявити їх знання здобуті емпіричним способом про самооцінку. Зокрема, 100% опитуваних зазначили, що всім важлива власна оцінка свого «Я». 73% висунули положення, що самооцінка – це результат аналізу власних достоїнств і недоліків, тісно пов'язаний з емоційною стороною життя особистості. 91% здобувачів дійшли спільної думки, що глибокі переживання, викликають найсильніші емоції, пов'язані зі зміною самооцінки, а вона зі свого боку безпосередньо впливає на формування самоповаги, упевненості в собі або навпаки зневіри.

Дисципліна «Педагогічні технології в початковій школі» (викладач – доцент Андросова Н. М.) поряд з формуванням *hard skills* спрямована на розвиток допитливості студентів, поваги до особистісних кордонів, досягнення спільних результатів шляхом співпраці та підтримки.

Контент, який підбирається для практичних завдань з дисципліни, характеризується емоційною

насиченістю, вимагає розвинутого критичного мислення та вміння «зануритися в образ». Андросова Н. М. зазначає: «Працюємо з новою генерацією педагогів! Студенти опановують концептуальні підходи, аналізують, осмислюють найкращий досвід, хоча іноді їм важко змиритися з окремими ідеями, адже шкільний вплив на них зазвичай був протилежним».

Курс готує майбутніх педагогів до оволодіння високим рівнем педагогічної техніки: керування власним мовленням під час організації взаємодії з іншими учасниками освітнього процесу: виразній дикції, міміці і жестах, умінням перевтілюватися. Студентка Фрульова А. згадує: «Вивчення курсу допомогло мені зрозуміти, що створення гарних і людських стосунків між вчителем і учнем є запорукою гарного результату навчання, і спогадів про тебе у майбутньому не тільки як про педагога, а й, можливо, як людину, яка допомогла зрозуміти своє призначення в житті».

Поряд із емоційним інтелектом на першому бакалаврському рівні звертається увага на розвиток емоційної креативності, яку тісно пов'язують з розвитком емоційного інтелекту і творчістю (Дж. Еврілл і Д. Томас-Ноулз). В контексті поняття «емоційна креативність» емоція розглядається як творчий акт [2].

Під час вивчення дисципліни «Педагогіка дошкільна» (викладач – доцент Прибора Т. О.) з метою відпрацювання умінь колективної творчої діяльності, яка впливає на розвиток емоційної креативності, практикується методика «Живі картини», за якою виділяється п'ять видів робіт: 1) просте статичне «оживлення» картини; 2) ускладнене статичне «оживлення»; 3) просте динамічне «оживлення»; 4) складне динамічне «оживлення»; 5) складне «оживлення» (Прибора, 2021: 145).

Оригінальний підхід з розвитку емоційного інтелекту використано професоркою Ткаченко О. М. під час вивчення курсів «Основи педагогічної майстерності», «Педагогічна творчість» (як продовження курсу ОПМ), «Теорія виховання», «Педагогічна творчість». Під час їхнього вивчення студенти опановують керування своїми емоціями, спроможність належно себе подати, рефлексивність, здатність адекватно сприймати критику, емпатійність, здатність розуміти стани інших, спроможність до співпереживання та співчуття та до налагодження міжособистісних взаємин, здатність до критичного та креативного мислення.

Окремо хотілося б звернути увагу на курси «Основи педагогічної майстерності» та «Педагогічна творчість». Студенти відмічають у ході виконання відповідних вправ, мікрОВикладання,

застосування прийомів зосередження уваги дітей уточняється уявлення про культуру зовнішнього вигляду педагога, удосконалення мімічної, пантомімічної та мовленнєвої виразності. Окрема увага приділяється визначенню емоційних станів людей, зображених на світлинах та картинах відомих художників, створенню художніх образів героїв казок, організації імітаційних руханок та фізкультхвилинок, аналізу ситуацій, пов'язаних зі спілкуванням педагога з батьками учнів та вихованців, що допомагає швидшій адаптації на виробничій педагогічній практиці.

Під час порівняння відповідей студентів другого і четвертого курсів було відмічено, що другоккурсники надають перевагу видам роботи, які допомагають передати окрему емоцію чи реальний емоційний стан за допомогою міміки, пантоміміки, голосу, погляду. Також для них є важливими артикуляційні вправи. Більшість відмітило, що курс допомагає самовдосконаленню. Тоді як у студентів старших курсів акцент зміщується на вправи, які вони можуть використовувати при роботі з дітьми. Як вдало відмітила студентка 4 курсу Білазерська М.: «Ольга Михайлівна, обережно тримаючи нас за руку, веде від самовдосконалення до вдосконалення інших».

З «Історія педагогіки (загальної та дошкільної)» (викладач – професор Радул О. С.) систематично проводяться дискусії на основі опрацьованих студентами першоджерел зарубіжних і вітчизняних педагогів, в яких, зокрема, розглядаються проблеми розвитку емоційного інтелекту. Наприклад, роботи давньогрецьких філософів Демокрита, Платона, педагогів епохи просвітництва Дж. Локка, Ж. Руссо, українського просвітителя-гуманіста, педагога ХVІ ст. Г. Сковороди. Студентка 4 курсу Горіна А. згадує: «Опрацьовання і обговорення в дружньому колі першоджерел навчило нас використовувати переконання як метод, відшукувати компромісні рішення, не здаватися під натиском опонента чи «хитримими» питаннями викладача, висловлювати свої думки спокійно, не піддаватись на «емоційні провокації» співрозмовника».

Дисципліна «Художня праця та образотворча діяльність з методикою викладання» (викладач – професор Котелянець Н. В.) вчить студентів створювати умови для розвитку емоційного інтелекту дітей дошкільного віку шляхом залучення арт-технологій.

Методики роботи з папером і картоном, природним та викидним матеріалом, пластичними матеріалами, яких навчають студентів, спрямовані на виявлення емоцій дітей, допомогу навчи-

тися розуміти їх, зниження рівня тривожності. До того ж дані техніки можуть використовуватися у роботі з усіма дітьми і викликають у них зацікавленість, що в свою чергу полегшує процес спілкування між педагогом на дитиною та сприяє соціальному визнанню цінності продукту, створеного дитиною. Студентка 4 курсу Гребинюк А. зазначає: «Години кропіткої праці під керівництвом професора були для нас не тягарем, а нагородою. Але навіть тоді я не уявляла, який скарб в моїх руках. Згодом мої роботи стали зразком та натхненням для дітей. Дитячий дзвінкий голосок, усміхнені оченята, і ручки, тримаючи власні роботи, ось найсолодше у роботі педагога».

На магістерському рівні продовжується робота з удосконалення емоційного інтелекту здобувачів. Цьому сприяє вивчення здобувачами таких дисциплін як: «Розвиток емоційного інтелекту дітей дошкільного віку», «Педагогіка партнетства», «Імідж сучасного педагога».

З цією метою навіть виокремлено курс «Розвиток емоційного інтелекту дітей дошкільного віку» (викладач – доцент Прибора Т. О.). Дисципліна дає змогу здобувачам заглибитись у поняття емоційного інтелекту, емоційної компетентності та емоційної культури. Викладання побудовано таким чином, що студенти, навчаючись розвивати емоційний інтелект дошкільника паралельно продовжують удосконалювати вміння регулювати свій емоційний стан та розуміти емоції оточуючих людей.

Теоретичний матеріал і система практичних завдань та вправ сприяють засвоєнню знань студентів про те, що емоції: 1) часто пов'язані із задоволенням базових потреб людини (вода, їжа, захист тощо); 2) носять короткостроковий характер, а почуття триває набагато довше і формується на їх основі; 3) є безпосереднім переживанням, на протипагу почуттям – усвідомленому «кластеру» емоцій; 4) носять предметний характер та висловлюють стійке ставлення до об'єкта мовлення; 5) мають позитивне і негативне забарвлення, останніх більше (негативні – сум, гнів, відраза, презирство, горе-страждання, сором вина, збентеження, позитивні – радість, здивування, інтерес-хвилювання), однак це не значить, що в загальному реєстрі емоцій їм надається перевага; 6) мають конкретні функції, особливі характеристики і характеризуються різним рівнем вираження, наприклад: спокійне задоволення, радість, захват, тріумфування, екстаз; чи соромливість, зніяковіття, сором, провина тощо; чи незадоволення, прикрість, страждання, горе; 7) ведуть до різного внутрішнього досвіду і по-різному впливають на

пізнання і дію; 8) є внутрішнім мотиватором, що готує організм до зміни поведінки з метою підвищення адаптації. Більша різноманітність негативних емоцій сприяють швидкій адаптації педагога до несприятливих обставин. З цією метою студенти ознайомлюються з працями К. Ізарда, О. Леонтьєва, Дж. Вайнриха Р. Бака, Д. Гоулмана.

Поряд із цим у здобувачів формується вміння навчати дітей здатності усвідомлювати, розуміти свої почуття та емоції інших, називати їх (в межах вікової компетенції), проявляти за допомогою різних вербальних і невербальних засобів, стримувати та керувати ними та проявляти початкові навички емпатії. Як бачимо, це вміння не може бути сформованим без формування здатності педагогом керувати своїми емоціями та оточуючих.

Курс «Педагогіка партнетства» (викладач – професор Ткаченко О. М.) удосконалює спроможність до налагодження міжособистісних взаємин через усвідомлення критеріїв діалогічного педагогічного спілкування, моделювання педагогічних ситуацій із реалізацією вимог принципів педагогічного такту, застосуванням прийомів рефлексивного слухання, удосконалення умінь обґрунтовувати власну позицію. У здобувачів під час аналізу педагогічних ситуацій, зокрема і з досвіду відомих педагогів, само- та взаємооцінювання виступів, під час виконання вправ, що передбачають певну характеристику одногрупників удосконалюється рефлексивність та здатність адекватно сприймати критику.

Важливий аспект розвитку емоційного інтелекту розкривається за допомогою авторського курсу «Імідж сучасного педагога» (викладач – професор Т. Я. Довга), який передбачає ознайомлення студентів з особливостями професійного вигляду представників педагогічної професії. Викладач звертає увагу майбутніх педагогів на вироблення індивідуального стилю в одязі з урахуванням власної фактури, естетичного смаку та сучасних модних тенденцій, показує залежність між одягом та емоційним станом вчителя, його робочим самопочуттям. Під час обговорення педагогічних кейсів та прикладів з власного досвіду студенти переконувалися, що одяг є формою самовираження, способом контролю або маскування емоцій. Одяг учителя, його манера одягатися впливають на сприйняття його особистості учнями, виховання в них естетичного смаку та культури зовнішнього вигляду.

На практичних заняттях студенти працюють над створенням власного професійного образу, на який їх надихають роботи всесвітньо відомих зарубіжних та вітчизняних дизайнерів та образи публічних людей. Особливий інтерес у майбутніх педагогів

викликають відомості з історії українського одягу (головні убори, зачіски, прикраси тощо), які вони представляють у формі власноруч підготовлених відеопрезентацій. Водночас, студенти обговорюють власні уподобання в одязі, характеризували манеру одягатися інших студентів, відзначають найбільш вдалі стильові знахідки своїх колег.

У 2021-2022 н. р. наприкінці вивчення курсу студенти висловили спільну думку, що позитивні емоції, пов'язані зі схвальною реакцією оточення на зовнішній вигляд педагога, викликають бажання щоразу ретельно продумувати свій образ та створювати його залежно від професійних та життєвих ситуацій.

Так, колишня студентка, а зараз вихователь-методист закладу дошкільної освіти (ясла-садок № 35 «Світлячок») м. Кропивницького Т. В. Дзвоник згадує: «Курс дав мені можливість усвідомити, як повинен одягатися педагог, щоб презентувати впевненість, гарний настрій; як правильно одягатись, щоб розвіяти пригнічений стан, погане самопочуття; як за допомогою одягу зробити себе і своїх вихованців більш щасливими».

Важливим напрямом з удосконалення емоційного інтелекту є гурткова робота. Зокрема вже два роки поспіль діє проблемна група «Школа емоційного інтелекту». Метою якого є удосконалення знань про компоненти емоційного інтелекту (емоційний, когнітивний, комунікативний та поведінковий) та набуття компетентностей з керування власними емоціями та формування необхідних особистісно-професійних якостей, що впливають на розвиток емоційного інтелекту.

Висновки. Отже, освітній компонент програм підготовки здобувачів спеціальності 012 Дошкільна освіта та 013 Початкова освіта, спрямований на вивчення проблем емоційного інтелекту, формує в майбутніх педагогів здатність до розуміння емоцій та управління ними і готує до розвитку відповідних умінь у майбутніх фахівців.

При формуванні професійної компетентності робиться основний акцент на напрацюванні досвіду, тож емоційний інтелект розвивається у здобувачів концентрично з першого по четвертий курси бакалаврату та двох курсах магістерського рівня освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Верітова О. С. Розвиток емоційного інтелекту майбутніх педагогів вищої школи в процесі магістерської підготовки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Класичний приватний університет. Запоріжжя, 2019. С. 224–226.
2. Мещерякова И. Н. Развитие эмоционального интеллекта студентов-психологов в процессе обучения в вузе: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. / Курск, 2011. 239 с.
3. Прибора Т. О. Естетичні можливості дисциплін професійної підготовки майбутнього педагога. *Наукові записки ЦДПУ ім. В. Винниченка. Серія: Педагогічні науки*. 2021. № 96. С. 140–148.

REFERENCES

1. Veritova O. S. Rozvytok emotsiinoho intelektu maibutnix pedahohiv vyshchoi shkoly v protsesi mahisterskoi pidhotovky: dys. kand. ped. nauk: 13.00.04 / [Emotional intelligence development in future educators of the higher educational institutions during their postgraduate training: a thesis for a scientific degree of a candidate of pedagogical sciences specialty: 13.00.04]. / Klasychnyi pryvatnyi universytet. Zaporizhzhia, 2019. S. 224–226. [in Ukrainian].
2. Meshcheriakova Y. N. Razvitiye emotsionalnogo intellekta studentov-psikhologov v protsesse obucheniya v vuze: dis.... kand. psikhol. nauk: 19.00.07 [Emotional intelligence development in psychology students during their university studying: a thesis for a scientific degree of a candidate of psychological sciences specialty 19.00.07]. / Kursk, 2011. 239 s. [in Russian].
3. Prybora T. O. Estetychni mozhlyvosti dystsyplin profesiinoi pidhotovky maibutnoho pedahoha [Aesthetic potential of the professional training disciplines for future teacher] *Naukovi zapysky TsDPU im. V. Vynnychenka. Serii: Pedahohichni nauky*. 2021. № 96. S. 140–148. [in Ukrainian].